JEUGDSCHAAK

op de basisschool

schaakvereniging Caïssa – Elburg

Beste schaakliefhebbers,

Schaken is een sterk in populariteit toenemende denksport, en kan tevens een enorme hoge meerwaarde vertegenwoordigen als het gaat om het verhogen van concentratie, geduld en leermogelijkheden. Juist schaken biedt de individuele denker een mogelijkheid juist individuele kwaliteiten te ontwikkelen die in het dagelijkse leven ook toegepast kunnen worden.

Pedagogisch en ook didactisch is het dan ook een enorm sterk middel binnen het elementaire onderwijs kinderen deze manier van zelf-ontwikkeling aan te bieden, dat hen verder kan helpen in zowel hun vervolgstudies als in hun verdere leven. Daarnaast is schaken gigantisch leuk en uitdagend; zelfs in de meest benarde opstellingen kan er opeens een prachtige tegenzet te binnen schieten. Of de schaker nu al slim, intelligent of anders ontwikkeld is; iedereen kan dat alles ontdekken door gewoon te doen; jezelf durven uitdagen of het bij je past en of je er allereerst plezier in beleeft. De schaaktrainer speelt hierin een zeer cruciale rol; zijn benodigde hoogwaardige empathische kwaliteiten tezamen met de goed onderlegde inzichten van Pedagogiek & Didactiek garanderen het succes van de jonge schaakspeler in latere stadia.

Heel veel leesplezier met deze informatieve brochure over Schaken.

JC ~ Elburg – februari 2018

Onze trainingsfilosofie

We vinden het heel belangrijk dat kinderen met veel plezier bij schaakclub Caïssa Elburg komen en blijven komen. Een aspect dat daar heel belangrijk bij is, is een goed ontwikkelplan. Caïssa kan beschouwd worden als de beschermvrouw van het schaakspel; veel verenigingen hanteren daarmee haar naam in hun eigen verenigingsnaam. Zo ook wij als Elburger schaakclub.

Volgens ons moeten kinderen voldoende vorderingen maken om blijvend plezier en motivatie in schaken te houden. Het is voor een 11-jarige, die al 4 jaar schaakt, niet leuk om te verliezen van een 7-jarige beginner. Daarin verschilt schaken van bewegingssporten, waar de fysieke component er tot een bepaalde leeftijd bijna automatisch voor zorgt dat een ouder kind ergens beter in is dan een jonger kind; zeker tot een leeftijd van 12-13 jaar. Schaken lijkt in dat opzicht meer op het bespelen van een muziekinstrument. De relatie tussen leeftijd en vaardigheid in het spel is bij zowel schaken als muziek veel minder vanzelfsprekend, maar juist heel erg individueel en tevens talent gebonden.

Ook in ander opzicht zijn er overeenkomsten tussen schaken en het bespelen van muziekinstrument. Het duurt relatief lang voordat je er een behoorlijke vaardigheid in hebt. Schaken is gemakkelijk te leren, maar het is heel moeilijk om goed te spelen. Het spel heeft een enorme rijkheid, zodat het voor elke schaker – kind èn volwassene – voortdurend een nieuwe uitdaging biedt. Iemand die al enige jaren schaakt en de meest bekende patronen van het spel heeft leren herkennen en ook zelf kan toepassen, zal nog steeds nieuwe momenten kunnen gaan ervaren waarbij een bekend patroon weer tot uiting komt en de speler deze zelf kan toepassen. Zoals gezegd is het schaakspel enorm breed als het om verschillende spelmomenten gaat.

Door de juiste invulling van didactische spelvormen is het mogelijk kinderen op een speelse wijze te helpen bij het vinden van diens eigen leerstijl, de voorkeuren in de tactiek en strategie alsmede het leren van samenwerken en overleggen bij gecombineerde schaakspelvormen. Juist doordat schaken een enorme rijkdom aan mogelijkheden en diversiteiten kent, zijn de mogelijkheden tot het vinden van gerichte leerspellen middels schaken ook oneindig. Goede trainers en coaches zijn daarbij onmisbaar; naast een goed ontwikkeld schaakvermogen zijn de pedagogische en didactische kwaliteiten van doorslaggevende betekenis of een kind terug kijkt op een fijne ontwikkeling met betrekking tot het schaakspel. Caïssa tracht dit alles op deze wijze te realiseren.

Leerinzichten

Waarom is schaken een prachtige sport voor de jeugd ? Het bevat tal van speelelementen die bijdragen in de algehele ontwikkeling. Door een hoeveelheid aan stijlen en tactische mogelijkheden daagt de speler zichzelf tevens uit wat hem of haar het beste ligt. Verder gaat het om het leren van :

- concentreren en focus aanbrengen
- herkennen van spelpatronen
- creëren van eigen patronen
- afhankelijkheden doorzien
- prioriteiten kunnen stellen
- versterken van analytisch denken
- versterken van beeld-denken
- geduld beoefenen (eerst denken, dan zetten)
- samenwerken (didactische vormen)
- individuele verantwoordelijkheid (winnen & verliezen)

In samenwerking met onder andere het Max Euwe instituut zijn er tal van uitwerkingen ontstaan meer jeugd aan de schaaksport te verbinden. Het uitgangspunt blijft dat schaken een zeer essentieel onderdeel kan zijn binnen het huidige leersysteem, waarvan de huidige tendens is dat het reguliere onderwijs steeds minder aansluit op de leerbehoeften van kinderen. Juist in een tijdperk dat er inmiddels zo veel inzichten over de psyche en de mindset bekend is, wordt er helaas minder een beroep op gedaan. Meer kinderen vallen uit in het huidige schoolsysteem, terwijl juist een denksport als schaken kan bijdragen aan een wel verwogen en op uitdagende manier van leren; en dat alles op een speelse en verweven manier. Hierboven heb ik een aantal facetten benoemd die expliciet hierin verweven zijn.

De aanreiking via onder andere het Max Euwe instituut aangeboden is een gewaardeerd en waardevol stappenplan dat didactisch zeer sterk is. Het stappenplan is geformeerd en opgesteld door Rob Brunia en Cor van Wijgerden en geldt als een autoriteit als het over kwaliteit van een Jeugdopleiding voor Trainers gaat. Ook Caïssa Elburg hanteert in haar ontwikkelingstrajecten hun methodieken en inzichten. Veelal via werkboeken en soms met de computer Hierna volgt een kort overzicht hoe deze verdeling schaak-didactisch is opgebouwd.

Stappenplan

Het stappenplan is geformeerd en opgesteld door Rob Brunia en Cor van Wijgerden en wordt het schaakspel middels 5 leerfasen cq. stappen aangereikt. De stappen 1 en 2 of delen daarvan zijn bedoeld voor het primaire onderwijs, De verdere stappen zijn bedoeld voor de schaakclub.

<u>Leerstof in de eerste stap</u>

1. logische noodzaak
2. belangrijkheid en nuttigheid
3. variatie en afwisseling
4. leeftijd en niveau

    a. van concreet naar abstract
    b. van makkelijk naar moeilijk
    c. van belangrijk naar minder belangrijk
    d. van eenvoudig naar complex
    e. van het algemene naar het bijzondere
    f. enkelvoudig begrip naar meervoudig

<u>Leerstof in de tweede stap</u>

1. tactiek middels mat, materiaalwinst en remise
2. positie spel – activiteit & kwetsbaarheid

<u>Leerstof in de derde stap</u>

1. vooruit denken middels (veel) patroon-denken
2. kennis en vaardigheden afstemmen op de ambitie
3. onderlinge trainingspartijen en met de trainer

<u>Leerstof in de vierde & vijfde stap</u>

1. toepassen van opgedane kennis en vaardigheden
2. onderzoeken van complexe opstellingen
3. veel onderlinge trainingspartijen en met de trainer

Het programma wordt veelvuldig toegepast in het opleiden van schaaktrainers in algemene zin als ook in het opleiden van jeugdclubtrainers.

bedoelde studieboeken / trainerhandleiding

weergave van het jaarlijkse scholenschaaktoernooi

Jaardraaiboek

De reguliere schaakavond door Caïssa vastgelegd op donderdag avond waarbij het eerste deel voor jeugdleden is bedoeld en het tweede deel van de avond voor senioren vanaf 18 jaar. Verder bestaan er mogelijkheden om schaaklessen gedurende het hele jaar door aan te vragen.

Behalve dat enkele leden van Caïssa vooraf gaand op het jaarlijkse Elburger Schaaktoernooi de scholen die dat hebben aangegeven, schaaklessen aanbieden als voorbereiding naar dit toernooi toe, zou het constructiever zijn voor de ambitieuze kinderen dit op reguliere wijze te gaan inpassen binnen het Onderwijsplan. De voordelen heeft u eerder al kunnen lezen. Binnen regelmaat van enkele periodieke blokken gericht op die van het Onderwijs zelf is het mogelijk om gedurende enkele weken overdag schaakles te laten volgen door leerlingen die daartoe de behoefte en ambitie voelen. Indien u een vroegtijdige planning aanreikt is het vrijwel altijd mogelijk dat Caïssa en haar leden u hieraan tegemoet zullen komen.

Wel is het van belang om te weten op welke wijze de school en haar docenten hierin staan. En wellicht nog belangrijker te weten; zijn er enthousiaste ouders die hierin willen samenwerken om naast het jaarlijkse toernooi ook overdag onderlinge wedstrijdjes te spelen middels een eenvoudig opgezette competitie ? Hierdoor blijft een te vroege en noodzakelijke drempel om lid te worden van een schaakclub buiten beschouwing totdat de speler hiertoe zelf de wens uitspreekt om dit in verenigingsverband te willen gaan doen.

Bij het maken van keuzes door jeugd is veelal de voorkeur gelegen in het feit of andere jeugdspelers ook willen ‘meegaan’ in diezelfde keuze. Op die leeftijden is spiegeling, sociale acceptatie en de sympathie van anderen leeftijdsgenoten vaak doorslaggevend. Daarbij is het zo belangrijk om de schaaksport in zo’n veilig en sociaal-mogelijke stabiele omgeving aan te bieden waardoor persoonlijke drempels vanuit het sociale aspect eigenlijk minder doorslaggevend blijken te zijn. Immers zij die wel bewust kiezen accepteren juist de keuze van de enkeling die daarmee dus vanzelf met soortgenoten schaakspel gaan leren. Zo blijkt de beoogde drempel ook andersom te kunnen werken mits juist benaderd en ook gemotiveerd door ouders en begeleiders.

Informatie

Schaakvereniging Caïssa heeft haar trainings- en oefenruimte in “Kulturhus ’t Huiken” te Elburg en speelt daar ook haar wedstrijden voor de competitie. Over Caïssa zelf is ook meer informatie te vinden via de website.

Deze is : http://www.caissa-elburg.nl/

Verder worden te organiseren momenten altijd in ’t Huiken gehouden, daar Caïssa gebruik kan maken van haar eigen schaakattributen zoals de schaakborden, speelstukken en tijdklokken. In overleg met scholen kan schaakles worden gegeven op de scholen zelf; Caïssa zal ook dan voorzien in de benodigde materialen. Uiteraard wordt hiervoor een financiële tegenprestatie verlangd.

De eerste contactpersoon inzake school- en jeugdschaak namens Caïssa is Willem van der Hulst. Zijn email adres is w.hulst7@upcmail.nl. Verder kunt u contact opnemen met Wilfred Leonardo Bastiani met het email adres 2410leonardo@gmail.com. Of tenslotte met de voorzitter van Caïssa; de heer H. van der Maat; harvandermaat@gmail.com.

En tenslotte; uiteraard is schaakvereniging Caïssa aangesloten bij de Schaakbond.

Koninklijke Nederlandse Schaakbond

een meesterlijke sport